

Ösvények nélküli világ

Emlékszem, nem is olyan túl régen, vagy húsz esztendővel ezelőtt jól kitaposott ösvények szeldesték át meg át a város peremét, szűkebb környékét, az erdőket, a beépítetlen területek természetes, fűvel-gyommal benőtt senki által nem gondozott parkjait. Cipők, kerékpárgumik taposták ezeket a csapásokat, s simaságukhoz mi, gyerekek is jócskán hozzájárultunk fölfedező útjainkkal, kalandozásainkkal, játékaikkal. Aztán, ahogyan egyre több lett az aszfalt és az új lakónegyed, lassanként eltűntek ezek az ösvények. Hiába, simább az aszfalt, s egész évben járható, az ősz sarával nem zárul be a világ. Megváltozott, előnyére alakult környezetünk, s eszembe sem jutott a csapások hiányán fölakadni, mígnem egyre többször veszem észre azon magam, hogy a városon kívül is hiányérzeteim vannak. Nyolc-tíz éve az utak aszfaltja mentén, erdőkben, réteken még ösvények száza vezetnek az aszfalttal elérhetetlen természetbe, nyilván elsősorban az ott lakó és dolgozó emberek sok évtizedes mozgásai szerint kialakult csapások, s eleinte lassan, aztán egyre gyorsabban ezek az ösvények is megirtultak, hogy mára szinte homogéná válják a táj, aminek érintetlenségét csak itt-ott törli meg az utak aszfaltcsíkja.

A fűben kitaposott ösvényekről az aszfaltra léptünk, a kerékpárról autóra szálltunk, a tanyáról városba, vagy falusi komfortos, új házba költöztünk... Fogytak tehát, s még most is fogynak maradék ösvényeink. De hát ki bánkódna e változások miatt? Növekvő kényelmünkben, civilizált emberhez egyre inkább szabott létünkben, kényelmes lakásainkban, s az autó száz kilométerekre röpítő, fűthető és hermetikusan zárt, világában vajon ki sírná vissza régi, szűkre zártan helyhez kötött, központi fűtés és melegvíz-szolgáltatás nélküli életformánkat, amikor telente a dunya menedéket lefekvés előtt melegvizes üvegekkel kellett emberszabásúvá enyhíteni a jéghideg szobában? Hiszen azóta tágabb, gazdagabb, s civilizált emberhez méltón kényelmesebb lett világunk. Ki bánna hát az ösvények korát?

Valóban tágabb lenne világunk? Alighanem igen, hisz tágulása személyesen megélt kilométerek százaiban, ezreiben fejezhető ki legtöbbünk számára. S valóban gazdagabb is lett? Hogyne, hiszen a tévé egy gombnyomásra kilométerek tízezreire röpít bennünket pillanatok alatt, s ma aligha akad gyerek, aki tréningruhában járná ki a nyolc osztályt, mint mi, valamikor. Civilizált emberhez méltón kényelmesebb lett a világ? Biztosan, hiszen meleg lakás vár otthon napok

után is a távfűtés jóvoltából, meleg víz folyik a csapból... Hol van ma már a városiakok nagy része számára a sarki kútra cipelt kék zománckanna korszaka? Hát akkor mi az ördögnek hiányoznak ösvényeink?

Valóban tágabb lenne világunk? Alighanem igen, ami a kilométereket illeti. De mintha be is szűkült volna időközben. Az évszázok mostanában úgy váltják egymást legtöbbünk számára, mint környezetünk érdektelen, figyelmen nem túlzottan méltó, apró részletei. Már azt sem igen tudom, mikor is volt utoljára, hogy valamiféle borzongató, jóérzéssel szétmorzsoltam, ujjaim között az első tavaszi rügyet, hogy beszívjam illatát. Már nemigen tudom, mi rejt a táj egy-két tucat vagy száz méterre az utak aszfaltzónyegétől. Mintha csak lineárisan, globális méreteiben, extenzíven tágult volna a világ, hogy közben elveszítse apró, bensőséges részleteit. Akkor hát valóban gazdagabbak is lettünk? Hiszen veszítettünk is. A lineárisan táguló világban jószerevel inkább útjaink hosszát, mintsem az általunk befogadhatóan megismerhető világ területét gyarapítottuk. Sőt, mintha a tágulás mértékével egyenes arányban, de mértani haladvány szerint csökkent volna intenzíven és személyesen, az élmény erejével birtokolt területeink nagysága. Civilizált emberhez méltón kényelmesebb lett a világ? Biztosan, de vajon mi csak civilizált emberek vagyunk, vagy mindenekelőtt emberek? Emberek, a maguk biológiai voltában, s a maguk biológiai lényhez is szabott igényeivel?

Valaha, egy húsz-harminc évvel ezelőtti szegényebb világban milliók személyes élménye volt az első rügy fakadása, az első hóvirág fehér kelyheinek sötétülő hófoltok környezte csillanása a tavaszban, a cinkék tornamutatvány a téli-csupasz díofa ágaira kötözött szalonnadarabon. S ma már a távoli emlék kódéba vesztek a nyári-meleg, a frissen locsolt föld illatába burkolódzó esték, amikor apámmal a szürkülőben az estike szirmainak moccanását lestük, hogy tanú legyünk minden esti újjászületésének. S ma már nem vagyok képes földélni az illatot, a virág csodás illatát, amely éjszakára betöltötte a kertem...

Gazdagodtunk és sokkal de sokkal jobban élünk. Csak hogy közben mintha elveszítettük volna eleven és meghatározó kapcsolatainkat környezetünk részleteivel, az ösvények elmélyülten csöndes világával. Igaz, akkor csodaszámba ment, ha a Vásárhelyi sugárút poros-zötyögős kockakövein végigzörgött egy-egy szürke Pobeda, s ma az autók százezrei nyitják meg milliók számára a nagyobb

világ útjait. S ugyan kinek volna ez ellenére?

Csak hogy ára is van elsősorban civilizált voltunkhoz, s egyre kevésbé biológiai lényhez szabott, technicizált világunknak. Hisz szűkebb környezetünk bensőséges részletei iránt elveszített érzékenységünkért aligha kárpótol bennünket a lineárisan kitégült világ, amelyet többnyire inkább csak látni, de nem megélni és el-sajátítani vagyunk képesek. S e tágabb, de lényegében elszegényített világ berohanásának kényszerre sokszor olyan terhetek ró ránk, amely még inkább alkalmatlanná tesz valamennyiünket elmélyült sétákra, a részletek iránti élményszerző érzékenységre, saját életünk átélésére, bensőséges, csöndes örömeire. Jó hogy vannak autóink, útjaink. Nem is ez a baj. Inkább az, hogy egyre kevésbé van lábunk, kerékpárunk, s egyre kevesebb az ösvény az általunk formált világban, amelyben egyre inkább létezőnk termelőként és fogyasztóként, s egyre kevésbé biológiai lényként. Pedig hát termelőként sem teszünk mást, mint földünk javait fogyasztjuk, hogy előteremtjük elfogyasztandó javainkat. A föld gazdagságának korlátai pedig egyre gyakrabban intéznak hozzánk figyelmeztetéseket a növekvő olaj- és nyersanyagárakban.

Nem, szükség van autókra, aszfaltutakra, kényelmesebb lakásokra, a távolságokkal mérhető világ tágulására. De szükségünk lenne ösvényekre, biológiai létünk rehabilitálására is. Magunk miatt is, s azért is, hogy fiaink ne csak az autómárkákat, hanem a tavasz virágait is megismerhessék, hogy ne veszítsék el teljesen biológiai-természetes alapjaikat. Hiszen amíg számunkra a gyermekkor délutánjai ösvényeket, erdőket, grundokat, a tó százféle színben csillanó vizét és nádasokat hoztak, számukra a napközi és a lakás pégy falát, s a tévé szürke-zürkítő villogását. Mindez egy szinte csak technicizált világra készíti föl gyermekeinket, de senki sem tudja, hogy milyen világban is fognak ők majd élni. És jó, nagyon jó lenne, ha semmiképpen sem éreznék magukat szerencsétlenek. S ha az estike mozduló szirmainak, s a kertét betöltő illatának melegségét, élményét nem is ismerheti meg gyerekeink jó része, legalább nyissuk meg újra, tapossuk ki velük együtt ismét a hajdanvolt, nem annyira a távolságokba, mint inkább az elmélyült, személyes és emberi örömhöz, a csöndes elmélyülés képességéhez, az élet át- és megélni tudásának élményehez vezető ösvényeket. Nekik, gyermekeinknek minden bizonnyal hasznukra válik, s talán nekünk sem lesz kárunkra...

SZÁVAY ISTVÁN

Polner Zoltán

Öregék

Liliomsikolyt, jaj, ki ölelne szívére, ki ölelne, ha véres harmatot sírnak a mályvák s jajongó pávák torkában a hold, ki ölelne szívére liliomsikolyt?

Baltával agyonvert mezők, dülök, közül haza ők nem jöhetnek többé. Zöld jegenyékért hiába könyörögnek már. Kűszöbük előtt az éj és dühöngve tépik fent a tetőt

vasvilla körmű fekete varjak. Zúzmaracsipkés alkony az arcuk, átfúj rajtuk a szél, Isten megveszekedett hidege. A szélben mézsféher barmok kék tekintete.

Ó, ha nyarak madaras pallóin járnának még piros citerával. Földbe sóhajtott szavaik most mind megerednének igazán.

De roppan a csönd s pici könnyet sír egy cinke a fán.

Találkozó

A mikor a levelet elolvasta, kusza érzések támadtak, s kavartak össze benne néhány pillanatot. Végre, végre szólítanak — újjongott a tizenöt éve magában dédelgetett, teljesületlen várakozás öröme mélyén. Hívják, várnak a régi-ek, az ifjúkor talán legszebb korszakának olyan sokat adó társait. Az A osztály 29 diákja — a mindig szűk tanterem három rövid padosorából — fiatal arckokat, diákcsínyeket, jellemző sztorikat, élményeket idéző nosztalgikus hangulatot sugallva. S belső kényszert, hogy máris menni kellene — sietni felélni a régi-eket! Vajon tényleg a régi-ek még — várakozással és kételkedéssel.

Forgatta kezében az osztálytalálkozóra invitáló gépírással szorosított meghívót — egymást kergető furcsa érzésekkel. Örömteli várakozással és szorongással olvasta el újra meg újra a levél kézzel frott utolsó két sorát: „Okvetlenül gyere el! Várunk!” A gimnáziumi évek alatt oly sokat látott ismerős írás mintha felhőtlenre változott volna. S bizonnyal az a lett az írás gazdája is — töprengött. Azon kapta magát, hogy erősödik a szorongása, emiatt a „felnöttség” miatt. Saját felnőtt korának eddigi éveit alatt szerzett tapasztalatai sugallták az aggodalmat. A találkozástól, a „felnöttség”-től félni kezdett — s féltetni a másik huszonnyolcat. Őket, kik négy évig olyan közösségben voltak, ahol az emberi értékek adta egyenjogúság alapján értékelték és rangsorolták, formálták egymást. Olyan osztályban, ahol mindenkinek becsülettel kellett helytállnia, adnia azt, amire képes, s azzal megszereznie, amit megérdemel — érdemjegyben a tanároknál, becsülésben a többiekénél, az egyszerű, de nagyon őszinte közösségben. Ahol nem azt nézték elsősorban — miként mai felnőtt világunkban sajnos, mind több helyütt —, hogy a másiknak mi mindene van, mennyire tehető, azaz telik a szülői támogatásból; hanem azt, hogy hogyan él azáltal, ami neki jutott, s hogyan törekszik arra, hogy saját erejével, eszével vigye valamire. Olyan „valamire”, ami azt jelenti, hogy megtalálja helyét, s jól érzi magát az életben.

Vajon ez maradt-e, maradt-e az elmúlt másfél évti-

zed alatt is az értékmerő számukra? Az egymással törődő egykori kis társaság tagjai ilyen alaptermészetűek maradtak-e, ebből az „alapállásból” tudnak-e majd most is közeledni egymáshoz?

A találkozó napjalg sokszor elgondolkodott ezen, s drukkolott, szorongott — néha már-már úgy, mint a kisgyerek, aki minden idegentől félti aprócska világának számára a teljességet jelentő értékeit.

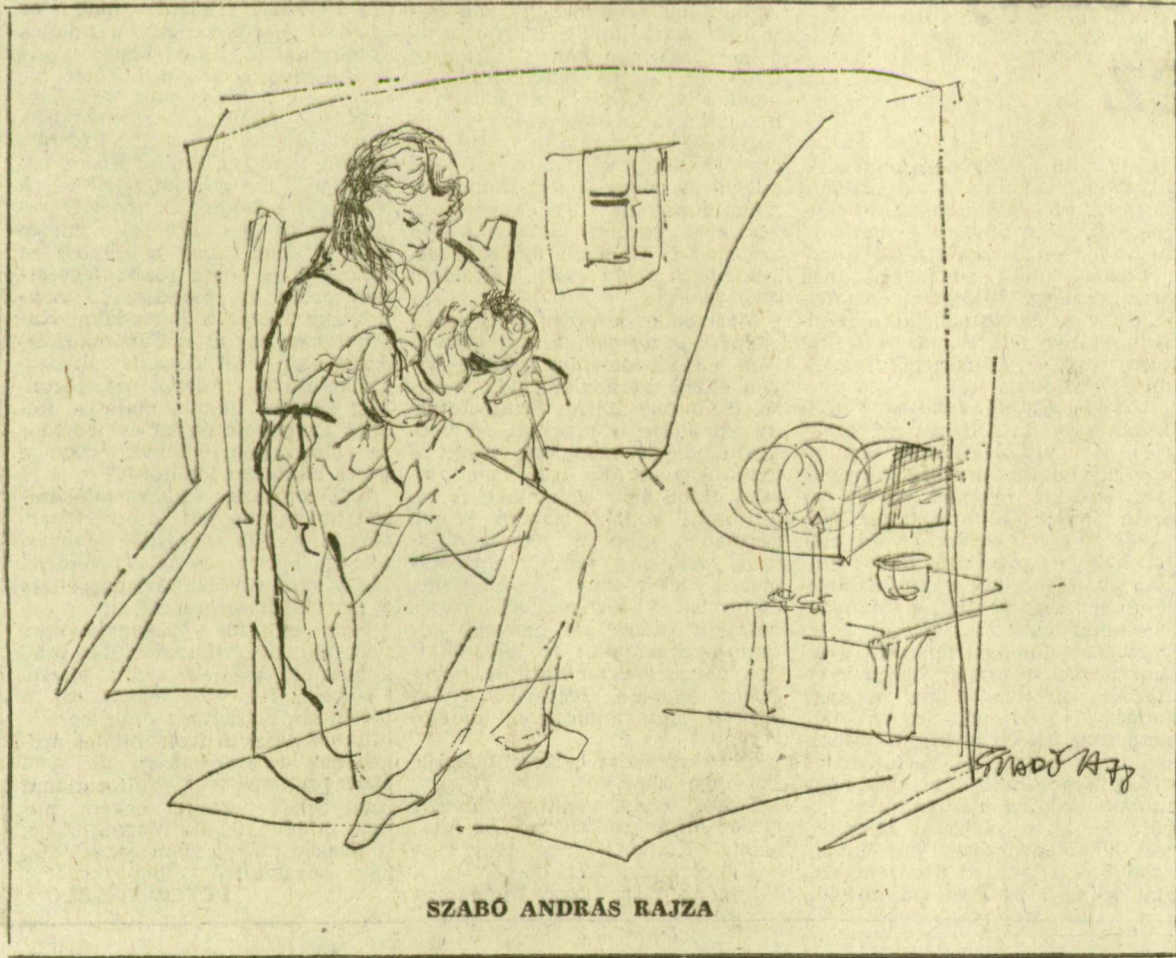
Kusza, kavargó érzésekkel balagott fel az öreg gimnázium sokat kopotatott lépcsőin. Tekintetével szeretettel simogatta végig az ismerős falakat — s közben azon szorongott, nehogy a lépcsőfordulóban ismerős, de felhőtlen idegen tekintetek falába ütközzék a magával hozott szeretet.

Az első emeleten, a valamikori első osztálytermük ajtaja előtt álló kis csoport szinte egyszerre esett a nyakába. Az övéhez hasonló féltő-kíváncsi szeretettel meghatott szemekből jövő sugárak fonták körül. Igen, ez ő, meg ő, s ez ő... — meg én, és ti... Gyerekek! Hiszen ezek Mi vagyunk! Ismerős, közel húsz éve magunkkal, magunkban hordozott ismerős szorítású karokkal ölelkezünk, egyforma tekintetekkel simogatjuk egymást! Őszinte, féltő, óvó szeretettel kimondatlanul kérdezzük, ugye jól vagy, ugye nem bántott még nagyon az élet, ugye megtaláltad a helyed?

Meghatottan, régen érzett nagy-nagy nyugalommal állt közöttük. Már tudta, hogy ez igazán találkozó, amelyen az igazi emberi értékekről ad, s kap számadást. Amiknek alapján egyenjogú és egyenrangú a diplomát szerzett orvos, tanár, mérnök, népművelő, műszerész, az adminisztrátor — a családi házzal, autóval rendelkező és a szüleinél lakó, vonattal közlekedő. Emberséggel, emberségükkel mérettek meg.

Bizonnyal azért érezték úgy az együtt töltött pár órában, hogy ünnepnap van: az emberségé, a szereteté az együvé tartozásé, a közösségé. Olyan ünnep, amiben sajnos, egyre kevesebbszer van részük felnőtt életükben, de ami most olyan pluszt ad számukra, amiből még nagyon sokáig telik erőre a következő hétköznapi.

SZÁBÓ MAGDOLNA

SZÁBÓ ANDRÁS RAJZA